

בס"ד, ל' תשרי תשפ"ו
22 אוקטובר 2025
פ"ו/362

לכבוד
מורי החמ"ד

מחנכי ילדי ישראל
שלומכם ישגא !!

לא בכדי נקבעה שבת זו פרשת "וירא" כשבת למען נושא החינוך בישראל, בפרשת זו נמצאת אבן היסוד של החינוך היהודי. הקב"ה מעיד על אברהם "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט..."

אתגר גדול עומד לפני המחנך בישראל. בעוד מטרת המלמד – המורה היא בעיקר להעביר לתלמידיו ידע והכשרה, מטרתו של המחנך עמוקה יותר. עיקר האתגר שעומד בפניו זה להשפיע על הנהגתם של תלמידיו ולנווט את שאיפתיהם להמשך החיים, כיצד יתרגמו את ידיעותיהם וישכילו ליצוק לחייהם תכנים נכונים ואמתיים.

חובת החינוך ולימוד התורה מוטלת על ההורים "האב חייב בבנו.... ללמדו תורה דכתיב "ולמדתם אותם בניכם" (קידושין כ"ט ב'). רק בשלב מאוחר יותר התקין רבי שמעון בן שטח שלשה דברים.... ואחד מהם "שיהיו התינוקות הולכין לבית הספר" (ירושלמי כתובות פרק ח') ומתקנת רבי יהושע בן גמלא "שיהיו מושיבים מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר" (בבא בתרא כ"א) ונפסק להלכה "שכל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן מחריבין אותה, רבינא אומר מחרימין אותה" (שבת ק"י, רמב"ם פ"ד מהלכות ת"ת, שו"ע יו"ד סי' רמ"ה סע' ז').

מהדברים הנ"ל רואים אנו איזו חשיבות ראו חכמי ישראל בכל הדורות בחינוך ילדי ישראל. חיזוק לכך כתב בשו"ע הרב "ושכר מלמדי תנוקות תקנת חכמים לפרוע מקופת הקהל בעד כל התינוקות שבעיר". הדורות הקודמים התפארו במלאכת שמים זו, שהיא אומנתו של הקב"ה "המלמד תורה לעמו ישראל" וחז"ל הדגישו ש"יהא מורא רבך כמורא שמים", "ואין לך כבוד גדול מכבוד הרב ולא מורא ממורא הרב" (הרמב"ם הלכות ת"ת פ"ה ה"ב) ועליהם נאמר "ומצדיקי הרבים ככוכבים" – אלו מלמדי תינוקות. מי לנו גדול מהבעש"ט שהיה מלמד דרדקי, וידוע בשם הגר"א שאמר את עיקר תורתו הוא חייב למי שלימדו א' – ב'.

אני קורא לכולם : חובה עלינו לחזק את מעמדו של המורים והמחנכים בישראל, ויותר מכך יש לראות בתפקיד זה כשליחות לאומית.

דור דור ודורשיו – דור דור ונסינותיו, הקשיים העומדים היום בפני המחנך בישראל אינם דומים למה שעמדו בפניהם בדורות הקודמים. בעת האחרונה הסמכות ההורית שינתה פניה, והדבר משפיע גם על מעמדו של המורים והמחנכים. זה חלק מהשינוי שהעולם עובר בשנים האחרונות.

"דחילו ורחימו (יראה ואהבה) נקראים גדיפין (כנפיים) דרך משל כדכתיב "ובשתיים יעופף" שהכנפיים בעוף הן זרועות האדם... ובתיקונים פירש שהעוסקים בתורה ומצוות בדחילו ורחמי נקראים בנים, ואם לאו – אפרוחים, דלא יכולין לפרחא" (ליקוט אמרים פרק מ').

חינוך אמיתי חייב להיות בשני אופנים, ראשית אהבה – חיבוק ונתינה. ומצד שני יראה – לדעת להציב גבולות, כך הסמכות ההורית תשאר איתנה. אנו זקוקים בחינוך גם לאהבה וגם ליראה.

מורי ישראל הם הזרוע הארוכה של ההורים. ועל ההורים להציב מול עיניהם את העובדה שהמורים עושים את שליחותם, וכשם שעליהם לחזק את הסמכות ההורית שלהם, עליהם לחזק את סמכות המורים והמחנכים.

לצורך העיסוק בסוגיית חינוכית, הננו נדרשים לסוגיית העוסקת בהבדל בין דוד המלך לשאול המלך.

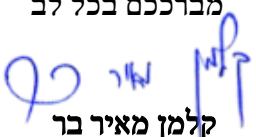
"דוד גלי מסכתא, שאול לא גלי מסכתא. דוד גדלי מסכתא כתיב ביה 'יראיך יראוני וישמחו', שאול דלא גלי מסכתא כתיב ביה 'בכל אשר יפנה ירשיע'.

רש"י, בביאורו את דברי הגמרא, מסביר כי דוד היה יגע בתורה, ולכן "שמעותיו היו מכוונות לאיסור והיתר", לא כן שאול "לא זכה להורות כהלכה". הרב קוק ביאר את דברי הגמרא בפנים אחרות, לא בהכרעת ההלכה, ההבדל בין דוד לשאול, אלא יש פה מחלוקת על אידאות חינוכיות – על שיטות התמודדות עם תופעות שליליות. כאשר נתקלים אנו בתנועה שלילית או בבני אדם שאינם הוגנים, קיימות שתי אפשרויות להתמודד עמהם. האחת, להצביע – תוך כדי ביקורת – על התופעה או האישיות השלילית, למען יסור כל אדם מאותה תופעה או משכן רע. ברם. אליה וקוץ בה, שכן יתכן שע"י דרך זו נרחיק את האישיות השלילית מעלינו ונבודדה, אך ודאי שלא נתקן אותה בכך, לא נרומם אותה מדרגתה. אמנם, דרך אחרת קיימת, אשר רואה את התיקון גם לאותה תנועה שלילית שהרי, בכל תופעה ובכל אישיות שלילית, ישנו יסוד מסוים של טוב, לבחון אותו היטב ולכוונו לאפיק הנכון – לפי כוחותיו הוא – זהו "גלי מסכתא", לראות את המסכת כולה בשלמותה, ולכוון כל אחד בדרכו שלו ובנתיבותיו הוא, לפי דרכי ליבו, ולרתמו לצרכי הכלל של "ממלכת כהנים וגוי קדוש".

כאן מקור ההבדל בין דוד לשאול. שאול המלך, בהתבוננו בדרכי רשע ובאנשי רשע, נהג בהם "בכל אשר יפנה ירשיע" – הצביע עליהם ועל שקריהם, לבל תהיין החברה להתחבר אליהם. לא כן דרכו של דוד המלך, הוא חשף את הגרעין הטוב, מבין האשפתות האופפת אותו, ורתם אותו – דרך גרעין זה – אל "גלי מסכתא" – הוא הקיף את הכל, הוא בירר את הטוב בכל שיטה ובכל תנועה עבור חיי האומר ותפקידיה.

אסיים בברכה תרוו משבת זו מלא חפנים רוח ועוז להמשיך לשאת בגאון את יעודכם והשליחות שאתם עושים תזכה להוקרה והערכה הראויה.

מברככם בכל לב

קלמן מאיר בר
הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית